

Vår gemensamma hälsa

Miljön är av central betydelse för människans hälsa. Denna observation har redan länge utgjort grunden för folkhälsan. Regleringen av faktorer i miljön har motiverats genom människornas hälsa.

Under de senaste åren har människans och miljöns hälsa så att säga återupptäckts. En ny gammal handlingsmodell har formats – one health – som kunde översättas som ”vår gemensamma hälsa”. Begreppet kan förstås som att människornas, djurens och miljöns hälsa är i en kontinuerlig växelverkan. Genom att påverka en del påverkar vi även de andra delarna.

Betydelsen av den gemensamma hälsan har lyfts fram av välbekanta globala trender: befolkningstillväxten, miljöförstörelsen och de allt mer knappa naturresurserna. Till följd av detta förändras strukturerna inom husdjursproduktion samt människors och varors rörlighet ökar. En viktig ny observation är att aktiva åtgärder krävs inom alla hälso-områden för att trygga hälsan. I synnerhet vad gäller hälsosystem verkar det finnas stora brister på en global nivå, vilka för sin del har lett till allvarliga störningar.

I västra Afrika spriddes en ebolaepidemi under 2014. Även om det nu verkar som om epidemin blir lindrigare än de värsta farhågorna, har den medfört betydande mänskligt lidande. Utöver de omedelbara hälsoeffekterna har epidemin haft stora ekonomiska konsekvenser för de stater där den har bekämpats. En viktig lärdom från denna epidemi verkar särskilt gälla att utnyttja tillvägagångssättet för gemensam hälsa och att säkerställa att nationella hälsosystem existerar och fungerar.

År 2014 anslöt Finland sig till det internationella hälsoskydds-programmet GHSA, som startades på initiativ av Förenta Staterna. Innevarande år är Finland ordförandeland i styrgruppen för GHSA, som utgörs av 44 länder. Det internationella programmets verksamhetsformer omfattar bland annat bedömningar av staternas hälsosystem. Även de internationella organisationerna WHO, OIE, FAO och EU medverkar i programmet.

Vårt nationella hälsosystem står inför en grundläggande reform. I skrivande stund pågår behandlingen av lagen om ordnandet av social- och hälsovården i riksdagen. En befogad fråga vad gäller sote-lagen har varit hur vår gemensamma hälsa ska säkerställas, eftersom lagen inte gäller miljö- och hälsoskyddet. Utgångspunkten är att nuläget förblir oförändrat. Sedan 2009 har ordnandet av miljö- och hälsoskyddet reglerats genom en egen lag. I början av innevarande år fanns det 62 kommunala enheter för miljö- och hälsoskydd i landet. Det vore tämligen tungt att återigen starta en nyorganisering av sektorn inom en kort tid. Kommunerna har många alternativ till att ordna miljö- och hälsoskyddet i framtiden. Ett av dessa kan vara en samkommun med produktionsansvar i enlighet med sote-lagstiftningen. Det bör observeras att baskommunerna i sote-världen fortfarande har en viktig roll i att främja hälsa och välfärd och därigenom är de viktiga partner till miljö- och hälsoskyddet på ett kommunalt plan.

Vårt nationella hälsosystem intensifieras. Samtidigt måste vi se till att kontakterna mellan miljö- och hälsoskyddet och det övriga folkhälsoarbetet bevaras och stärks. I fråga om miljö- och hälsoskyddet finns det skäl att fortsätta utvecklingen mot större verksamhetsenheter – bara man når en tydlig uppfattning om hur uppgifterna ska fördelas mellan staten och kommunerna.

Veli-Mikko Niemi

Skribenten är veterinär och avdelningschef på social- och hälsovårdsministeriet